

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
privind interpretarea dispozițiilor art.80 alin.(1) și (2),
art.90 și art.91 din Constituție

Nr.43 din 14.12.2000

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.163-165/47 din 29.12.2000

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Gheorghe SUSARENCO - președinte
Nicolae CHISEEV - judecător
Constantin LOZOVANU - judecător-raportor
Ion VASILATI - judecător

cu participarea grefierului Ludmila Zadorojnîi, deputatului în Parlament Vladimir Solonari, autorul sesizării, Mihai Petrachi, șeful cabinetului Președintelui Republicii Moldova, reprezentantul Președintelui Republicii Moldova, autorul sesizării, Ion Creangă, reprezentantul permanent al Parlamentului la Curtea Constituțională, călăuzindu-se de art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție, art.4 alin.(1) lit.b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.16 alin.(1) din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul privind interpretarea dispozițiilor art.80 alin.(1) și (2), art.90 și art.91 din Constituție.

Temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea Președintelui Republicii Moldova privind interpretarea dispozițiilor art.80 alin.(1) și (2), art.90 și art.91 din Constituție și sesizarea deputatului în Parlament Vladimir Solonari privind interpretarea prevederilor art.90 și art.91 din Constituție, depuse în conformitate cu art.24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Prin deciziile Curții Constituționale din 24 și 29 noiembrie 2000 sesizările au fost admise pentru examinare în fond. Întrucât sesizările se referă la aceleași dispoziții constituționale, pentru o mai bună administrare a justiției, prin decizia Curții Constituționale din 29 noiembrie 2000, a fost dispusă conexarea lor într-un singur dosar și înscrierea în ordinea de zi.

În procesul examinării prealabile a sesizărilor au fost solicitate puncte de vedere Parlamentului, Guvernului și Ministerului Justiției.

Examinînd materialele dosarului, audiind informația prezentată de judecătorul-raportor, argumentele autorilor sesizărilor și opiniile expuse de participanții la proces,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

a c o n s t a t a t :

1. În sesizările depuse la Curtea Constituțională de Președintele Republicii Moldova Petru Lucinschi și deputatul în Parlament Vladimir Solonari se solicită interpretarea art.80 alin.(1) și (2), art.90 și art.91 din Constituție în sensul determinării subiectului care va asigura interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova în cazul în care va interveni vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova în legătură cu expirarea mandatului acestuia și vor surveni consecințele prevăzute în art.78 alin.(5) și 103 alin.(1) din Constituție.

Astfel, Președintele Republicii Moldova solicită Curții să se pronunțe asupra următoarelor aspecte:

a) intervine sau nu vacanța funcției de Președinte al republicii în cazul în care mandatul acestuia expiră în condițiile art.80 alin.(1) din

Constituție, noul Președinte nu este ales, iar Parlamentul este dizolvat?

b) în acest caz, funcția de Președinte al republicii va fi exercitată de Președintele în exercițiu în condițiile art.80 alin.(2) din Constituție sau va interveni interimatul funcției și se vor aplica prevederile art.91 din Legea Supremă?

Deputatul în Parlament Vladimir Solonari solicită Curții interpretarea prevederilor art.90 și art.91 în coroborare cu art.78 alin.(3), (4) și (5) și art.85 alin.(5) din Constituție sub următorul aspect:

a) cine va asigura interimatul funcției de la momentul expirării mandatului Președintelui ce a dizolvat Parlamentul pînă la convocarea noii componente a legislativului și alegerea noului Președinte - Președintele Parlamentului dizolvat sau Primul-ministru?

b) cine va asigura interimatul funcției în răstimpul de la demisia Primului-ministru pînă la alegerea noului șef al statului?

2. Examinînd problemele abordate în sesizări, Curtea menționează că determinarea sensului exact al dispozițiilor constituționale ține de competența exclusivă a autorității de jurisdicție constituțională și are scopul de a soluționa divergențele juridice și politice apărute în legătură cu perceperea și aplicarea normelor Legii Supreme.

Procedînd la elucidarea conținutului și sensului dispozițiilor constituționale, a căror interpretare se solicită, Curtea Constituțională relevă următoarele.

Potrivit art.77 din Constituție, Președintele Republicii Moldova este șeful statului și în această calitate reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării. În sens strict juridic, Președintele reprezintă și acționează în numele statului, avînd pentru aceasta girul întregii societăți. Președintele își exercită funcția conform atribuțiilor stabilite de Constituție.

Art. 80 alin.(1) din Legea Supremă prevede că mandatul Președintelui Republicii Moldova durează 4 ani și se exercită de la data depunerii jurămîntului. Alineatul (2) al aceluiași articol stipulează că Președintele Republicii Moldova își exercită mandatul pînă la depunerea jurămîntului de către Președintele nou-ales.

Potrivit art.90 alin.(1) și (3) din Constituție, vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces și că imposibilitatea exercitării atribuțiilor mai mult de 60 de zile de către Președintele Republicii Moldova este confirmată de Curtea Constituțională în termen de 30 zile de la sesizare.

Art. 91 din Constituție prevede că, dacă funcția de Președinte al Republicii Moldova devine vacantă sau dacă Președintele este demis, ori dacă se află în imposibilitatea temporară de-a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură, în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Primul-ministru.

Conform art.135 alin.(1) lit.f) din Constituție, Curtea Constituțională constată circumstanțele care justifică ...interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile.

În Hotărîrea din 21 decembrie 1995 "Cu privire la interpretarea art.91 din Constituție"* Curtea Constituțională a menționat deja că funcția de Președinte al Republicii Moldova devine vacantă în cazurile expirării mandatului, demisiei, destituirii, imposibilității definitive de a-și exercita atribuțiile sau al decesului. Exercițarea provizorie a atribuțiilor Președintelui Republicii Moldova se pune în sarcina

Președintelui Parlamentului Republicii Moldova sau a Primului-ministru al Republicii Moldova în consecutivitatea indicată, în cazul în care funcția lui devine vacantă sau Președintele este destituit provizoriu din funcție, sau temporar nu-și poate exercita atribuțiile. Prevederile constituționale menționate în art. 91, reține Curtea, au menirea să asigure continuitatea exercitării de către Președintele Republicii Moldova a atribuțiilor de șef al statului și ele nu pot fi extinse.

-----
* M.O., 1996, nr.4, art. 56.

3. Curtea Constituțională relevă că pentru stabilirea sensului autentic și deplin al normelor constituționale ce fac obiectul sesizărilor se impune interpretarea sistematică, logico-gramaticală și extensivă a acestora.

Astfel, conform prevederilor art. 80 alin. (1) și (2) din Constituție, curgerea termenului mandatului Președintelui Republicii Moldova începe de la data depunerii jurământului și durează pînă la depunerea jurământului de Președintele nou-ales. În situațiile invocate în art. 90 alin. (1) din Legea Supremă, care stabilesc cazurile de întrerupere a curgerii termenului mandatului prezidențial, intervine vacanța funcției. Aceste situații sînt: demisia, demiterea din funcție, imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor sau decesul. Imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor și decesul pot fi calificate drept circumstanțe "naturale sau obiective". Demiterea din funcție sau demisia din inițiativa Președintelui pot fi calificate drept circumstanțe "voluntare sau subiective", apărute ca urmare a inițiativei subiecților cu drept de a decide demiterea sau demisia.

Reglementînd în art. 91 din Legea Supremă interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, legiuitorul constituant a stabilit cazurile în care survine interimatul: vacanța funcției, demiterea din funcție în condițiile art. 89 din Constituție sau imposibilitatea temporară de a-și exercita atribuțiile.

Pentru stabilirea sensului exact al dispozițiilor constituționale, a căror interpretare se solicită în sesizările autorilor, se impune analiza sintagmei "Dacă funcția de Președinte al Republicii Moldova devine vacantă..." cuprinsă în art. 91 din Constituție.

Conform art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție, legiuitorul constituant a lăsat la latitudinea autorității de jurisdicție constituțională stabilirea sensului autentic al dispozițiilor constituționale.

Exercitîndu-și această competență, Curtea apreciază că sintagma "Dacă funcția Președintelui Republicii Moldova devine vacantă" din art. 91 din Constituție vizează cazurile de vacanță a funcției Președintelui stipulate în art.90 alin. (1) din Legea Supremă, care survine ca rezultat al unor situații ce conduc la întreruperea definitivă a curgerii termenului mandatului, ceea ce de fapt înseamnă încetarea mandatului prezidențial. Sub incidența acestei sintagme intră cazurile de vacanță a funcției, stipulate în art.90 alin.(1), survenite în legătură cu demisia, demiterea, imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor sau decesul Președintelui Republicii Moldova.

Examinînd dispozițiile art.90 alin.(1) în coroborare cu cele ale art.91 din Constituție, Curtea Constituțională relevă că instituirea interimatului funcției de Președinte al republicii urmărește asigurarea continuității exercitării funcției șefului statului, în cazul în care Președintele nu își mai poate exercita atribuțiile, astfel, această situație urmînd a fi calificată drept vacanță a funcției cauzată de demisia, demiterea Președintelui, de imposibilitatea temporară sau definitivă de a-și exercita atribuțiile sau de deces.

Dispozițiile art. 90 alin. (1) și ale art. 91 trebuie să fie interpretate și în corelare cu dispozițiile art. 135 alin. (1) lit. f) din Constituție, care prevede că circumstanțele care justifică interimatul funcției de Președinte urmează a fi constatate de Curtea Constituțională.

4. O situație aparte o reprezintă vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova survenită în legătură cu expirarea mandatului său.

După cum s-a menționat deja, expirarea mandatului Președintelui republicii reprezintă prin sine o situație care duce la încetarea de jure a funcțiilor acestuia.

Pentru a determina sensul exact al dispoziției constituționale despre vacanța funcției Președintelui Republicii Moldova în caz de expirare a mandatului, Curtea relevă că dispoziția în cauză urmează a fi interpretată în corelare cu prevederile art. 80 alin.(1) și (2) din Constituție, potrivit cărora mandatul Președintelui Republicii Moldova durează 4 ani și se exercită de la data depunerii jurământului pînă la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales.

Supunînd normele constituționale din art.80 alin.(1) și (2) interpretării logico-gramaticale, Curtea relevă că aceste norme au semnificația prelungirii mandatului Președintelui republicii după expirarea termenului de 4 ani. Alineatul (1) al articolului 80 stabilește durata mandatului de 4 ani, dispozițiile alineatului (2) din același articol induc ideea că ele se referă la perioada ce excede termenul de 4 ani al mandatului. Este de menționat, totodată, că legiuitorul constituant n-a stabilit expres nici cazurile și nici perioada pentru care Președintele Republicii Moldova își va continua exercitarea mandatului pînă la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales.

Curtea Constituțională apreciază că prin dispozițiile art.80 alin.(1) și (2) din Constituție legiuitorul a avut în vedere că Președintele își exercită mandatul pînă la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales în cazul vacanței funcției de Președinte al Republicii Moldova survenite în legătură cu expirarea mandatului Președintelui în exercițiu și cu nealegerea unui nou Președinte. Un argument în plus în sprijinul celor menționate îl constituie și faptul că nici art.91 din Constituție nu prevede expres instituirea interimatului pentru vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova în caz de expirare a mandatului său.

Din analiza comparativă a dispozițiilor legale ce reglementează procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova se poate vedea că art.90 alin. (4) din Constituție stabilește că în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.

În același timp, Legea nr. 1234-XIV din 22 septembrie 2000 "Cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova"* stipulează în art. 2 alin. (1) că alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se desfășoară cu cel mult 45 de zile înainte de ziua expirării mandatului Președintelui în exercițiu. Alineatul (2) din același articol stabilește că în cazul cînd a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova în urma demisiei, demiterii, imposibilității definitive de exercitare a atribuțiilor sau decesului, alegerile pentru un nou Președinte al Republicii Moldova se vor organiza în termen de 2 luni de la data cînd a intervenit vacanța funcției.

-----
* M.O., 2000, nr.139-140, art. 996.

Astfel, Curtea relevă că dispozițiile constituționale din art. 90 alin. (4) și prevederile din art. 2 al Legii nr. 1234-XIV delimitează condițiile și termenul alegerii Președintelui republicii în cazul expirării mandatului șefului statului în exercițiu de condițiile și termenul alegerii Președintelui în cazul vacanței funcției survenite în urma demisiei, demiterii, imposibilității definitive de exercitare a atribuțiilor sau decesului. Așadar, aceste clauze legale vin să confirme ipoteza că vacanța funcției nu survine neapărat la expirarea mandatului Președintelui în exercițiu și, prin urmare, prevederea constituțională despre asigurarea interimatului funcției de Președinte al Republicii Moldova nu este aplicabilă acestei situații.

Curtea reține de asemenea că în perioada în care Parlamentul este dizolvat, iar Guvernul este demis, potrivit Hotărîrii Curții Constituționale nr.16 din 20 aprilie 2000 "Cu privire la interpretarea unor prevederi din art.73, 82, 86, 94, 98, 100 și 101 din Constituția Republicii Moldova"**, Președintele Republicii Moldova își exercită numai atribuțiile strict determinate de art.87 și 88 din Constituție.

** M.O., 2000, nr.53, art.19.

În această ordine de idei este relevantă concordanța reglementărilor art. 80 alin. (2) cu cele ale art. 63 alin. (3) din Legea Supremă referitoare la mandatul Parlamentului, potrivit cărora mandatul Parlamentului se prelungește pînă la întrunirea legală a noii componente și că în această perioadă nu poate fi modificată Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice. Spre deosebire de prevederile restrictive ale art. 63 alin. (3), articolul 80 alin. (2) din Constituție nu conține restricții pentru exercitarea atribuțiilor șefului statului în perioada de după expirarea mandatului de 4 ani și pînă la depunerea jurămîntului de către Președintele nou-ales.

5. În conformitate cu art. 85 alin. (1) din Constituție, Președintele Republicii Moldova, după consultarea fracțiunilor parlamentare, poate să dizolve Parlamentul în cazul imposibilității formării Guvernului sau al blocării procedurii de adoptare a legilor timp de 3 luni, iar, potrivit art. 78 alin. (5) (în redacția Legii nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000 "Cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova"***), dacă și după alegerile repetate Președintele Republicii Moldova nu va fi ales, Președintele în exercițiu dizolvă Parlamentul și stabilește data alegerilor în noul Parlament.

*** M.O., 2000, nr.88-90, art. 661.

Curtea Constituțională, prin Hotărîrile nr. 40 din 24 decembrie 1998 "Cu privire la interpretarea unor dispoziții din art. 85 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova"**** și nr. 32 din 3 august 2000 "Privind interpretarea dispozițiilor art. 85 din Constituția Republicii Moldova"*, a menționat deja că împuternicirile Parlamentului și mandatul deputaților se suspendă la data publicării Decretului Președintelui Republicii Moldova privind dizolvarea Parlamentului, iar mandatul Parlamentului încetează, potrivit art. 63 alin. (3) din Legea Supremă, la data convocării legale a noii componente a Parlamentului. În aceleași hotărîri s-a menționat că în perioada ce cuprinde data publicării Decretului Președintelui Republicii Moldova privind dizolvarea Parlamentului și data convocării legale a noii componente a Parlamentului, legislativul, deci și deputații, își continuă activitatea, dar el nu poate modifica Constituția și nu poate adopta, modifica sau abroga legi organice.

**** M.O., 1999, nr. 1-2, art. 3.

* M.O., 2000, nr. 102-105, art. 34.

Avînd în vedere hotărîrile precitate ale Curții Constituționale și prevederile art. 85 alin. (4) din Constituție, potrivit cărora, Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui Republicii Moldova, decît cu excepția cazului prevăzut la art. 78 alin. (5), ce instituie atribuția Președintelui în exercițiu de a dizolva Parlamentul și a stabili data alegerilor în noul Parlament, în cazul în care acesta din urmă și după alegerile repetate nu va alege Președintele Republicii Moldova, și raportîndu-le la dispozițiile art. 80 alin. (1) și (2) din Legea Supremă, Curtea Constituțională relevă că șeful statului, în situațiile modelate și invocate de autorii sesizărilor, fiind investit cu atribuția exclusivă de a dizolva Parlamentul în ultimele 6 luni ale mandatului său, își va exercita mandatul pînă la depunerea jurămîntului de către Președintele Republicii Moldova ales de noua componentă a Parlamentului.

Curtea relevă de asemenea că în cazul în care Președintele Republicii Moldova dizolvă Parlamentul, potrivit art. 78 alin. (5) din Constituție, și în cazul demisiei Primului-ministru, în condițiile art. 103 din Constituție, interimatul funcției Președintelui Republicii Moldova nu se asigură conform art. 91 din Constituție.

Totodată, Curtea menționează că interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, survenit în legătură cu vacanța funcției, cauzată de demisie, de demitere a Președintelui, de imposibilitatea temporară sau definitivă de a-și exercita atribuțiile sau de deces, se asigură în conformitate cu art. 91 din Constituție, în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Primul-ministru.

Pentru considerentele expuse, conducîndu-se după art.135 alin.(1) lit.b) și în temeiul art.140 din Constituție, art.26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.62 lit.b) și 70 alin.(2) din Codul jurisdicției constituționale,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. În cazul apariției vacanței funcției de Președinte al Republicii Moldova în condițiile art.90 alin.(1) din Constituție în legătură cu expirarea duratei mandatului prevăzute la art. 80 alin. (1) din Constituție, Președintele Republicii Moldova își exercită mandatul, potrivit art.80 alin.(2) din Constituție, pînă la depunerea jurămîntului de către Președintele nou-ales.

2. Interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, survenit în caz de vacanță a funcției cauzată de demisie, de demitere a Președintelui, de imposibilitatea temporară sau definitivă de a-și exercita atribuțiile sau de deces, se asigură în conformitate cu art.91 din Constituție.

3. Prezenta Hotărîre este definitivă, intră în vigoare la data adoptării, nu poate fi supusă nici unei căi de atac și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PREȘEDINTE

Gheorghe SUSARENCO

Chișinău, 14 decembrie 2000.

Nr. 43.

O P I N I E S E P A R A T Ă

Fiind în principiu de acord cu Hotărîrea Curții Constituționale privind interpretarea dispozițiilor art.80 alin.(1) și (2), art.90 și

art.91 din Constituție, nu pot subscrie majorității fără a adăuga următoarele considerente.

1. Fiind abilitată, potrivit art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție, cu dreptul exclusiv de interpretare a Constituției, în scopul determinării exacte a înțelesului normelor constituționale, precum și al aplicării lor corecte și unitare, Curtea Constituțională avea obligația să aplice toate metodele de interpretare legală: gramaticală, logică, istorică, teleologică și sistematică în ansamblu, și în nici un caz izolat. Rezultatul interpretării numai atunci poate fi exact și obiectiv, când este întemeiat pe îmbinarea acestor metode.

2. Potrivit art.80 din Constituție, mandatul Președintelui Republicii Moldova durează 4 ani și se exercită de la data depunerii jurământului. Președintele în exercițiu își exercită mandatul pînă la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales.

Pentru rațiuni practice, Constituția stabilește că mandatul Președintelui poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă. Este clar că atît starea de război, cît și de catastrofă nu sînt propice organizării alegerilor prezidențiale. Se înțelege că după încetarea stării de război și a efectelor catastrofei se vor organiza noi alegeri prezidențiale.

3. Curtea Constituțională, prin Hotărîrea din 21 decembrie 1995 cu privire la interpretarea art.91 din Constituția Republicii Moldova**, a stabilit că funcția Președintelui Republicii Moldova devine vacantă în cazurile expirării mandatului, demisiei, destituirii, imposibilității de a-si exercita atribuțiile sau al decesului.

** M.O, 1996, nr.4, art. 55.

Prin pct.2 din prezenta Hotărîre a fost omis intenționat unul din cazurile de survenire a vacanței funcției de Președinte al Republicii Moldova - expirarea mandatului acestuia -, caz prevăzut direct și explicit în art.90 alin.(1) din Constituție.

Prin această manipulare Curtea Constituțională și-a arogat funcții improprii și nepermise într-un stat democratic și de drept - completarea Constituției. Prin această Hotărîre Curtea Constituțională a prelungit de fapt mandatul Președintelui Republicii Moldova, intervenind astfel în sfera de activitate a Parlamentului.

4. În opinia mea, mandatul Președintelui Republicii Moldova expiră la 4 ani de la data depunerii jurământului și, în cazul în care un nou Președinte nu este ales, intervine vacanța funcției șefului statului.

În perioada de la expirarea mandatului șefului statului și pînă la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales, Președintele în exercițiu este abilitat, întru asigurarea continuității exercitării atribuțiilor de șef al statului, numai cu îndeplinirea funcțiilor acestuia.

În sens larg, în perioada în cauză Republica Moldova nu are un Președinte, dar există o persoană (fostul Președinte), care îndeplinește funcțiile constituționale ale șefului statului pînă la alegerea și depunerea jurământului de către Președintele nou-ales al țării.

JUDECĂTOR
AL CURȚII CONSTITUȚIONALE

Gheorghe SUSARENCO